nini (peale selle eeliskapitali 150 000 krooni), on arenenud M-u juhtimisel suurimaks kirjastuseks Eestis. 1938. a. avas „Loodus“ osakonna Tallinnas. Peale paljude kooliraamatute, ülikooli õppe- ja käsiraamatute ning populaarteaduslikkude väljaannete on „Looduse“ kirjastusel ilmunud ka algupärast ilukirjandust, mille hulgast mainitagu alates 1927. a. „Looduse“ poolt korraldatud romaanivõistlusil auhinnatud noorte kirjanikkude töid ning Ed. Vilde „Kogutud teosed“ 33 köites, mitut seeriat tõlkekirjandust, mille seast on silmapaistvam „Nobeli laureaadid“ 1935—39, eriti hinnatavat noorsookirjanduse seeriat „Looduse Kuldraamat“ a-st 1931 ja lastekirjanduse seeriat „Kuldne Kodu“ a-st 1937, „Targad Tähed“ a-st 1938 jt. Teisist selle kirjastuse poolt avaldatud suuremaist väljaandeist nimetatagu „Võõrkeelte akadeemiat“ a-st 1932, „Eesti rahva ajalugu“ a-st 1932, „Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamatut“ 1934—36, „Üldist kunstiajalugu“ 1937—39, memuaarideseeriat „Marseljeesist Internatsionaalini“ a-st 1937, „Suurt Piiblit“, „Väikest entsüklopeediat“, reisukirjelduste seeriat „Mehed, maad ja mered“ a-st 1938, eriti aga 1931—37 8 köites ilmunud „Eesti entsüklopeediat“, mis teost võib pidada eesti teadlaste koostöö ja kirjastuse väärikaks suursaavutiseks.

Isikl. kogutud andmed. *T.*

MÄRTSON, Johannes, omavalitsus- ja seltskonnategelane, sünd. 13. VIII 1868 vkj. Helme khk-s Lõve-Tallinna karjamõisa rentniku pojana, õppis Viljandi algkoolis F. Kuhlbars'i (vt.) juures, Tartu kreis- ja linnakoolis ning oli apteegiõpilaseks Peterburis ja Tartus. Lõpetanud 1893 Tartu ülikooli proviisorina, töötas ta apteekrina Tõrvas ja Valgas. Pärast eesti-läti valimisbloki täielikku võitu seni domineerinud saksa vähemusrahvuse üle Valga linnavolikogu valimistel dets-s 1901, toimis M. Valga linnapeana 1902—17, olles esimeseks eesti rahvusest linnapeaks Eestis. Ta oli Valga Eesti Seltsi „Säde“ (1902), Laenu- ja Hoiu-Ühisuse (1903), Valga Vastastikuse Krediit-Ühisuse (1905) asutajaid ja juhatuse liige ning juhtivalt tegev reaalkooli (1908) ja kommertskooli (1914) asutamisel kui ka „Säde“ teatrimaja ehitamisel 1909—11. M. teotses a-st 1917 Tartus, ms. 1927—29 linnanõunikuna. Ta oli I ja II Riigikogu liige kristliku rahvaerakonna rühmas; surn. 9. I 1935 ukj. Tõrvas.

Eesti II Riigikogu (1924); Post. 1928, nr. 230 ja 1935, nr. 9; maakondi kirjeldav koguteos „Eesti“ V (1932), lk. 569 jj. *J. O.*

MÜHLBERG, Nikolai David Hermann, eelärkamisaja tegelane, sünd. 27. V 1810 vkj. Tartus aedniku, pärastise mõisavalitseja ja möldri pojana, õppis 1827—33 Tartu gümnaasiumis ja 1833—37 Tartu ülikoolis keeleteadust, omandas 1837 koduõpetaja ja järgmisel a. saksa keele ülemõpetaja kutse. Võideldes majanduslikkude raskustega niihästi kesk- kui ka ülikoolipõlves, suutis ta andeka noormehena omandada mitmekülgse keelteoskuse, tegi mitmeid keeleõppimis- ja uurimisreise Peterburi, Soome, Lapimaale ning Läänemere saartele. M. võttis agaralt osa Õpetatud Eesti Seltsi tegevusest selle algaastaist peale, avaldas kirjutisi seltsi kalendreis ja esimese eestikeelse tõlkekatse „Kalevalast“ (Verh. GEG I, 1, lk. 89—96) ning saksa keele õpetuse proovitrüki „Ma ja Saksa keli kõnned“ (Tartu, 1845). Talurahva käärimise ja veneõigeusku siirdumise a-il tõlkis M. kirikuslaavi keelest mitmed vene-õigeusu vaimulikud raamatud eesti keelde ja siirdus hiljemini (1845?) ka ise vene-õigeusku. Kuna ta ka oma ühiskondlikelt vaateilt lähenes valitsevale riiklikule suunale ja arvas (juba mitukümmend aastat enne C. R. Jakobson'i, vt.), et mõisnikkude ülevõimu võib murda ja talurahva olukorda parandada ainult venelasilt tuge otsides, siis kaotas ta usalduse kohalikkude võimude silmis. Nii kandideeris ta kaks korda (1842 ja 1850) ülikooli eesti keele lektori ja 1846 saksa keele lektori kohale, kuid jäeti valimata. 1847. a. siirdus M. Peterburi, kus teotses koduõpetajana ms. haridusminister krahv S. S. Uvarov'i perekonnas; surn. 27. XII 1854 vkj. Peterburis.

Alb. acad.; Inl. 1855, lk. 79 j. *M. L.*

MÜHLEN, Max von zur, zooloog, sünd. 30. XI 1850 vkj. Tartumaal Veski mõisa omaniku pojana, õppis Tartu ülikoolis zooloogiat 1872—77, omandas 1878 cand. zool. astme, toimis õpetajana Tartus, a-st 1890 Keiserliku Vene Kalakasvatuse ja Kalapüügi Seltsi Liivimaa osa-

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 214